

## Temporalna depolitizacija modernizma

Šefik Tatlić

Odnos između demokracije i kapitalizma u formi „saveza“ humanističkog projekta i hijerarhije eksploatacije ispostavlja se, najopćenitije govoreći, kao relacija sposobna za racionalizaciju socio-političkih efekata koje oba projekta proizvode.

Naime, demokracija kao metod legitimacije političke moći ni u kom slučaju ne isključuje mogućnost legitimacije one vrste moći koja će instrumentalizirati demokratski metod u cilju održanja partikularne agende. U uvjetima kapitalizma, demokracija se ispostavlja dakle, ne samo kao projekt sposoban za relativizaciju efekata reprodukcije kapitala, nego kao projekt koji će održanje uvjeta kapitala izjednačiti sa održanjem demokratskih uvjeta legitimacije.

Ipak, kako ekspanzionistička priroda kapitala negira poimanje cirkulacije kapitala kao projekta ne-segregativne eksploatacije, uloga neoliberalizma kao trenutnog moda širenja kapitala ispostavlja se kao dio šire agende reprodukcije kapitalizma – kolonijalizma. U tom slučaju, nominalno humanistički projekti poput (uvjetno rečeno) modernizma i demokracije jednostavno mogu figurirati kao sastavni dijelovi sistema eksploatacije i njene racionalizacije.

U tom smislu, odnos koji postjugoslavenski prostori imaju prema svojoj bližoj prošlosti u kontekstu adopcije demokracije, ispostavlja se kao kontekst u kojemu je institucionalizacija kapitalizma ujedno značila i stvaranje kolonijalnih uvjeta sposobnih za konverziju značenja projekta demokracije i moderne u instrumente eksploatacije.

### Demos

U kontekstu bliske prošlosti (post)jugoslavenskog prostora, evidentno je da je demokracija, kao super narativ promjene organizacijske paradigme ovih društava, ispostavila koncept naroda, subjektiviziranog kao demos, ispred koncepta društva. Konzekventno izjednačavanje demokratskog i „naprednog“ (u sklopu definicije „progres“ u kontekstu tranzicije) ratificiralo je ideju „političke uloge naroda,“ što je u širem kontekstu koncept opće volje ili kvantifikacijsku legitimaciju ispostavilo kao razlog za devalvaciju fundamentalne funkcije političkog - proizvodnje društva.

Po Carl Schmitt-u, „Rousseau-ova opće volja postala je identična sa voljom suverena, ali

simultano sa konceptom općeg koji sadržava kvantitativnu determinaciju u odnosu na svoj subjekt to znači da je narod zapravo postao suveren.“<sup>1</sup>

Koncept „naroda kao suverena“ u kontekstu tranzicijske proliferacije društava bivše Jugoslavije možemo vidjeti kao fokalnu tačku dominantnih revizionističkih retorika, tipa reinvenije kulturološko - vjerskih identiteta, „misije“ naroda, zemlje, krvi itd. U tom kontekstu, trenutni historijski stadij demokracije kao kapitalističke demokracije u kojoj cirkulacija kapitala formatira društvenu stvarnost odgovara Schmittovoj konstataciji do one mjere u kojoj se nominalna i aktualna moć prepliću u funkciji održanja ove „sive zone“ između prerogativa moći.

Schmittova „kvantitativna determinacija“ realizira se, dakle, ne samo kao kolektivna determinacija da se aktualnom održi cirkulacija kapitala, nego da se konstantno re-aktualizira odnos koji legitimira efekt kapitala kao efekt puke disfunkcije u razvoju demokracije.

Parafrazirajući Schmitta, nužnost po kojoj narod uvijek želi ono što je dobro nije identična sa ispravnošću koja proizilazi iz komande peronaliziranog i/ili personalnog suverena. Kako tvrdi Schmitt, „Jedinstvo koje narod predstavlja, dakle ne posjeduje odlučujući karakter ili karakter koji bi odlučivao; takvo jedinstvo je organskog tipa, a sa nacionalnom sviješću ideje države postaje ideja organske cjeline. Teistički i deistički koncepti Boga tako postaju neinteligibilni za političku metafiziku.“<sup>2</sup>

Iako je na Schmittovu eksplikaciju prirode suvereniteta utjecao njegov lični teizam koji se je reflektirao na svojevrsnu komparaciju simbolike netransgresivnog značenja koje ostvaruje figura Boga i personalizirane figure suverena, ostaje bitnom tvrdnja da se „depersonalizacija suverene moći“ ujedno može čitati i kao fleksibilizacija struktura moći koja, „otvaranjem narodu,“ ujedno tendira da bude lišena fundamentalne dimenzije političkog vladanja - proizvodnje naroda u političko društvo.

Ovdje treba napomenuti da o konceptu „naroda,“ naravno, ne govorimo kao o nekakvoj neutralnoj kontigenciji ili datosti, nego o geometriji strukturalizacije demografije – koja u ovom kontekstu ne treba biti viđena kao da stoji u dihotomijskom dualitetu sa konceptom „mnoštva“ („Multitude“) – kako su ga razvili Antonio Negri i Michael Hardt. Koncept „mnoštva,“ kao geometrija koja tendira da se realizira kroz diferencijalno/singularni momentum (koji ekspertizu ili klasu ispostavlja ispred biologizma ili historijske „predestiniranosti“) u svom proizvođenju također se ispostavlja kao podložna kritici u ovom kontekstu, između ostalog i zato što tendira da diferencijalno/singularnu matricu auto-realizacije *kao takvu* ispostavlja kao zalog političke antagoniziranosti (što nizu pokreta na

---

<sup>1</sup> Schmitt, Carl (2005): Political theology. Four chapters on the concept of sovereignty. University of Chicago Press ed. Chicago: University of Chicago Press, str. 48.

<sup>2</sup> Ibid.

ljevici danas i stvara probleme u smislu sporosti u proizvođenju političkih hijerarhija koji bi politizirale anti-establishment općenito).

Naime, vraćajući se na moment atribucije netrasgresivnosti ovo pretpostavlja atribuiranje netransgresivnosti ili divinizaciju „demokratske moći naroda,“ ali i neutralizira politički prerogativ interpretacije uloge demosa u kozmologiji moći liberalno kapitalističke demokracije. U današnjem kontekstu, ovo zapravo predstavlja puku legitimacija demokratske metode kao zamjene za političku ideologiju.

Kako navodi Schmitt, „Tocqueville je u svojoj interpretaciji američke demokracije našao da u demokratskoj misli narod lebdi iznad političkog života države, slično kao što Bog lebdi iznad svijeta, kao početak i kraj svih stvari i kao pozicija iz koje sve emanira i u koju se sve vraća.“<sup>3</sup>

Na stranu partikularni slučajevi demokratskih modela, implikacija da je volja demosa ultimativno „dobra“ i/ili pozitivna u srži predstavlja monopolizacije definicije uloge neke neutralne kontigencije. Demos kao subjektivizacija naroda tako ne predstavlja potenciju „nadilaženja“ naroda, nego vezivanje pozitivne konotacije upravo sa potencijom demosa da ostane apolitiziran tj. da se klasni sukob „gurne“ u kontekst etničko-biologističkih fantazija koje kapitalizam formira kao bazu u kojoj bi se ostvario „socijalni“ konflikt.

Drugim riječima, na metodološkom nivou se radi o konverziji puke manifestnosti u aktualnost, a na strukturalnom nivou o konverziji koncepta političkog antagonizma u koncept pristanka na obscenu ideju o političkom kao koncenzusu – pristanku na kapitalističku hegemoniju u kojoj je ideologizirana samo biologistička diferenciranost, dakle rasizam.

Naravno, sastavni dio ovih procedura (dislokacije temelja antagonizma) i dio demokratizacije post-jugoslavenskog prostora je temporalna dimenzija reinvenije historije kao neutralnog, apolitičkog procesa unutar kojeg su protagonisti navodno oduvijek težili slobodi u onoj formi u kojoj bi forma slobode potvrdila samo dominaciju kapitalizma kao društvenog odnosa.

U vezi sa Schmittovom konstatacijom da narod „lebdi“ iznad političkog života, to znači da proces demokratizacije subsumira reinveniju naroda, ne kao medija za proizvodnju političkog društva, nego naroda kao nositelja demokratskog potencijala da „kulturološke“ ili općenito aksiomatske aspekte društvene realizacije ispostavi kao primarne konceptima političkog. Koncept „lebdenja“ iznad političkog života ne implicira nikakvu a priori isključenost ili nedodirljivost, nego upravo pretpostavlja uključenje demosa u kontrolu nad političkim procesom samo u onoj mjeri u kojemu prirodu te kontrole neće dovesti u pitanje.

Konzekventno, koncepti „uspješnosti“ se u tranzicijskom procesu (od strane zapadnih struktura moći kao kontrolora) ratificiraju kao uspješni u onoj mjeri u kojoj stvaraju uvjete za

---

<sup>3</sup> Ibid.

infiltraciju kapitala u sve sfere života (privatizacija, komodifikacija, konzumerizam, strukturalni rasizam itd.). Ispostava materijalnih društvenih resursa buržoazijama sa Zapada se onda, kao kompenzacija za nepostojanje politike koja bi smisao integracija propitala, epistemološki i temporalno mobilizira da proizvede konstrukte o „vječnim kulturološkim pripadnostima“ određenih demografija koje su „uvijek pripadale civilizacijskim krugovima“ Europe.

Promotivni spotovi koji su uoči hrvatskog referenduma o pristupu Europskoj uniji (januar, 2012.) propagirali EU u Hrvatskoj tako su sadržavali komponentu u kojoj su predstavnici neoliberalno-populističkog SDP-a, integraciju zemlje nekoj aglomeraciji kapitalističkih interesa predstavljali kao „kulturološku pripadnost“ kako je to sročio predsjednik SDP Zoran Milanović izjavljujući da „Ulaskom u EU, Hrvatska postaje dio zajednice najrazvijenih država, kojima svojom kulturom oduvijek pripadamo.“<sup>4</sup>

Predstavnici EU-a, poput Stefana Fulea, izjavio je recimo istom prilikom da: „Mislim da postoji ogroman spektar razloga zbog kojih Hrvatska pristupa EU. Osjećaj da pripadate negdje, sudjelovanje u diskusiji o budućnosti Europe – to su glavni razlozi. Novac je definitivno važan, ali mislim da je to sporedan element u ovoj priči.“<sup>5</sup>

Koncept „pripadanja“ kao ultimativno apolitički koncept na isti način je ključni subtekst jedne flagrantne nemogućnosti/nevoljnosti kod auto-koloniziranog da proizvede politiku koja bi bila sposobna artikulirati značenje pripadnosti, ali i ultimativni dokaz licemjerstva lokalne politike koja auto-kolonizaciju i servilnost „prodaje“ kao vrhunski kulturološki i „politički“ doseg modernizacije. Naravno, u zamjenu za čisti financijski interes, tj. profit prvo za zapadne „civilizirane“ elite, onda za populaciju Prvog svijeta, a tek onda za lokalne subjekte koji od Zapada bivaju viđeni kao „civilizirani“ u direktnoj proporciji sa stupnjem njihove domestikacije, ergo, stupnjem pristanka na ovakvu ulogu.

Konzekventno, ili pak a priori, stvaranje brutalnih klasnih podjela; destrukcija javnih ingerencija države; produkcija znanja kao isključivog zaloga uključenja u tržište, prekarizacija rada i prosperiranje raznih formi (institucionalnog ili populističkog) fašizma i rasizma se interpretiraju dakle kao progresija u okvirima razvoja definiranog od interesa kapitala. U klasičnom auto-kolonijalnom maniru, populacija anomaliju i inkonzistenciju ne vidi kao sistemsku transgresiju, nego kao agonistički put iste populacije ka „civiliziranosti“ gdje prepreke na tom putu ista populacija u auto-defamacijskom maniru kompleksa „nedovoljne

---

<sup>4</sup> Šajn, Nikolina (2012): I službeno počela kampanja za EU! Pogledajte VIDEO spotove za EU. Pusić: Odlučujemo pripada li Hrvatska i politički Europi. U: Jutarnji list, 03.01.2012. Online dostupno na <http://www.jutarnji.hr/vesna-usic--izadite-na-referendum-i-glasujte-za-eu/997295/>, poslednji pristup 18.07.2012.

<sup>5</sup> K., A. (2012): Stefan Fule: Hrvatska u EU ne ulazi zbog novca nego zbog osjećaja pripadnosti. U: Index, 20.01.2012. Online dostupno na <http://www.index.hr/vijesti/clanak/stefan-fule-hrvatska-u-eu-ne-ulazi-zbog-novca-nego-zbog-osjecaja-pripadnosti/594841.aspx>, poslednji pristup 21.01.2012.

civilizacijske verziranosti," pripisuje sama sebi kao inherentnu „kulturološko-civilizacijsku“ nemogućnost, tj. inferiornost (verbalizirano kroz anegdotalnu interpretaciju u stilu „I treba ,nas' kolonizirati.“)

Značenje koncepta „pripadnosti“ ili „pripadnosti civilizacijskom krugu“ nije ništa drugo do pristanak na monopol nad definicijom civilizacije ili progresa koju sebi daje eurocentrična dimenzija Prvog svijeta kapitala.

Da bi se pomenuti koncepti integrirali u normu, temporalni kontekst reinvenije naroda kao puke biološke kontigencije ispostavio se kao nužan za uspostavu tautologije auto-kolonijalizma kao civilizacijskog projekta i interpretacija „razvoja demokracije“ samo kao metode legitimacije pristanka na definiciju civilizacijskog unutar kolonijalnog super-narativa.

Demos kao fokalna tačka demokracije na taj način biva sveden na ulogu participacije u politici, ne kao antagonističkom potencijalu, nego performansu manje ili više uspješnih pokušaja integracije u hijerarhiju privilegiranosti koju ionako formatira struktura moći utemeljena na materijalnoj moći, strukturalnom rasizmu i eksploatacijsko-eksproprijacijskoj, općenito transgresivnoj prominenciji.

Konzekventno proizvođenje vladajućih klasa u formi buržoaskih elita i proizvodnih klasa kao klasa apolitičkih dužnika u kolonijalnim periferijama ultimativno reducira klasni i antagonistički aspekt političkog za prerogativ proizvodnje društva na temeljima koji bi inkonzistencija sistema interpretirale kao njegove inherentne, sistemske konzistencije u organiziranju eksploatacije.

U temporalnom kontekstu, procesi formiranja buržoazija u post jugoslavenskim prostorima od devedestih do danas nisu ni značili nešto drugo do formiranje klase koja administrira strani kapital (investicije) i ekonomiju kao preduvjet koloniziranja i/ili kolonijalne proizvodnje - dok „proizvodne klase“ (šta god to danas značilo) svoju nemogućnost da postanu dijelom buržoazije kompenziraju populizmom koji društvo interpretira kao organsko tkivo „naroda“ čiji „autohtoni“ pripadnici navodno „zaslužuju“ višak privilegija (na manje eksploatacije) nad „ne-autohtonom“ proizvodnom klasom.

U širem smislu, sistemsko brisanje veze između kapitala kao društvenog odnosa u kojemu je prijestup obavezan (što koncept „borbe protiv korupcije“ u kapitalizmu općenito čini defaultno perverznim) tako postaje dio matrice promocije političkog kao moći racionalizacije neograničene infiltracije kapitala u društvo. I naravno, retoričke matrice koje zasićuju kritičke domete mainstream medija u bivšoj Jugoslaviji bivaju verbalizirane kroz „zabrinutost“ po pitanjima javne potrošnje, korupcije, nepotizma, uzurpacije, „zastoja u EU integracijama“ itd., impliciraju kolektivni koncenzus pristanka na kapitalistički režim proizvodnje koji po defaultu, tj. sistematski proizvodi pomenute transgresije.

Borba za političku realizaciju u kapitalu kao sistemu obavezne transgresije, biva svedena na legitimiranje kroz demokratski metod kao perverznu međusmjenu aktera većinskom voljom legitimiranih kao prominentnih da se integriraju u transgresiju.

Gledajući na Prvi svijet kapitala, takozvani demokratski javni diskurs u Prvom svijetu kapitala (Zapadu) tako je u najvećoj mjeri formatiran kao abolicionistički korektiv efekat kapitala kroz repetirano svođenje interpretacije uzroka društvenih anomalija na kontekst u kojem je navodno stupanj demokracije obrnuto proporcionalan količini anomalija.

Demokracije post-jugoslovenskog prostora, istom logikom, u institucionalnom smislu bivaju svedene na okvire za organiziranje metode pristupa hijerarhijama eksploatacije, a u temporalnom smislu reproduciraju same sebe kroz brisanje revolucionarne dimenzije iz koncepta modernizma i pripisivanju iste dimenzije „post-ideološkom“ imaginariju kao kolonijalnoj društveno-materijalnoj stvarnosti.

Oba ova aspekta jednostavno predstavljaju kontekst normativizacije na temeljima ratifikacije kapitalizma kao novootkrivene moderne - u kojoj je stupanj normalizacije kapitalističke transgresije direktno proporcionalan količini (ovakvog) moderniteta. Ova eksplikacija zapravo ukazuje na logiku koja političko ne realizira kao politički zahtjev za intervencijom protiv kapitalističke plutokracije, nego kao partikularni zalag komodifikacije unutar režima kapitalističke proizvodnje i općenito suvremenih formi kolonijalizma, uključujući tu i auto-kolonijalizam.

## **Reinvencija modernizma i neutralizacija političkog**

Kolonijalizam ili kolonijalnost u kontekstu demokracije i reinvencije moderne implicira visok stupanj auto-kolonijalnost periferije (postjugoslovenskog prostora), ali bez obzira na specifični kolonijalni model, reinvencija modernizma kao servilnog političkog nomosa nužno uključuje proces adopcije partikularnih istina univerzaliziranih od zapadnih struktura moći.

Kako procedure demokratizacije i „tranzicije“ podrazumijevaju promjenu paradigme vladanja tj. reorganizaciju značenja suvereniteta i autoriteta, (re)organizaciju načina komodifikacije, te reinvencije historijske uloge ideološkog, one ujedno predstavljaju i reorganizaciju temelja na kojima se proizvodi modernitet.

Jednostavno, ne i neispravno, bi bilo ustvrditi da je proces post-hladno ratovske modernizacije istoka i jugoistoka Europe od Zapada proglašen uspješnim u onoj mjeri u kojoj je bio auto-kolonijalni projekt. Također, nije neispravno ni ustvrditi da je projekt moderniteta (na političkim temeljima) prekinut upravo demokratskim promjenama, ali kontekst uspostave

demokracije bitan je u ovom kontekstu kao moment koji reinventira temelje moderniteta zarad institucionalizacije kapitalizma u kolonijalnom kontekstu.

Kako tvrdi Walter Mignolo, „Modernitet nije historijski period, nego retorika bazirana na ideji spašavanja (*salvation*) od agenata te retorike koji se smještaju u kranji moment ili stadij globalnog historijskog razvoja i nose baklju svijetlije budućnosti čovječanstva.“<sup>6</sup> Parafrazirajući Mignola, retorika moderne je, od svog začeca (u 16-om stoljeću), retorika spašavanja: kroz konverziju (španjolske i portugalske kolonijalne misije pod blagoslovom crkve), preko civilizirujućih misija (kolonijalna Britanija i Francuska) do razvoja i modernizacije (ekonomski i politički eksperti iz SAD-a koji vode Treći svijet ka istim standardima koje ima Prvi svijet), tj. do spašavanja kroz tržišnu demokraciju i konzumerizam.

Po pitanju odnosa kolonijalizam – demokracija – suverenitet u kontekstu nominalnog postojanja suvereniteta ili autoriteta države u kolonijalnom odnosu, evidentno je da je aktualni nestanak suvereniteta „slobodnih“ država direktno proporcionalan stupnju auto-kolonijalizma ili koloniziranosti. Pitanje demokracije tu se opet otkriva kao podtekst motivacije slobode demosa da legitimira moć koja se *neće* realizirati kao mehanizam proizvodnje društvenih odnosa tj. limitacije kapitala (u formi konzumerizma kao stila života, dužničkog ropstva itd.), nego kao mehanizma zaštite, ne ustavnog poretka, nego zaštite suvremenog robovlasničkog poretka i daljne institucionalizacije i/ili normativizacije slobodno tržišne transgresivnosti.

Naposlijetku, pitanje suvereniteta se u kolonijalnom odnosu stoga ostvaruje kao tutelarni suverenitet tangibilan samo u mobilizaciji kolonijalne periferije u „spašavanju“ Trećeg svijeta slobodno tržišnom dogmom (učešće balkanskih i istočno europskih država u zapadnom izvozu demokracije tj. kolonizacije Trećeg svijeta).

U širem kontekstu, kako tvrdi Achille Mbembe, „U suvremenoj političkoj misli i europskoj političkoj praksi i imaginariju, kolonija predstavlja mjesto gdje se suverenitet fundamentalno sastoji od prakticiranja moći izvan zakona (*ab legibus solitus*) i gdje „mir“ češće poprima oblik „beskrajnog rata.“<sup>7</sup> Ovaj rat, naravno u geopolitičkom kontekstu predstavlja rat kao imperijalno osvajanje (Trećeg svijeta od Prvog) i okupaciju u fundamentalnom smislu sa ciljem eksploatacije, ali u strukturalnom kontekstu predstavlja proceduru teritorijalizacije tj. upisivanje novih prostornih odnosa, produkcija granica i hijerarhija (tj. primjena kolonijalne vladavine) u društvenu i geo-rasnu, a ne isključivo u geopolitičku topologiju.

U postjugoslavenskom prostoru, najjednostavnije rečeno, rana faza strukturalizacija

---

<sup>6</sup> Mignolo, Walter (2008): De-Linking Epistemology from Capital and Pluri-Versality – A conversation with Walter Mignolo, part 1. U: Reartikulacija (4). Online dostupno na <http://www.reartikulacija.org/?p=196>, poslednji pristup 18.07.2012.

<sup>7</sup> Mbembe, Achille (2003): Necropolitics. U: Public Culture 15 (1), str. 26.

kolonijalnog odnosa je bila svedena na proliferaciju etno-nacionalnih buržoazija kroz nasilno urezivanje novih (etno-nacionalnih) hijerarhija u demografsku strukturu (fašistički genocidi i etnička čišćenja sprovedena od Miloševićevog i Tuđmanovog režima u devedesetim); legitimacije novih hijerarhija kroz period servisiranja potreba kapitala tj. kroz privatizaciju javnih prerogativa države (2000 - danas) te naposljetku kroz svodenje konteksta političkog antagonizma na etničko - religijski i (ne *ili*) slobodno tržišni nivo. Kao svojevrsni „odgovor“ (ili puka estetska „kompenzacija“) na ove procedure sprovedene od etno-nacionalnih buržoazija isprofilirale su se razne socijal-demokratske opcije čije je rješenje sistemskih abnormalnosti subsumirano u zahtjevu za „civiliziranim“ kapitalizmom koji će „socijalnu pravdu“ osigurati transparentnim izvlašćenjem, transparentnom privatizacijom javnih prerogativa i ultimativno „transparentnim“ ropstvom.

Bilo da je etno-nacionalnog ili neoliberalnog prefiksa, buržoazija periferije osigurava demokratske uvjete te se, imitirajući zapadnu buržoaziju, pokušava profilirati u lokalnim ili hijerarhijama centra (Zapada) kroz strukturalizaciju ekonomija društava kojima vladaju u ekonomije bazirane na uslugama, turizmu, dovlaćenju investicija itd. Ako se suverenitet u koloniji sastoji od prakticanje moći izvan zakona (*ad legibus solitus-u*) te ako se taj kontekst vidi kao okvir za reteritorijalizaciju granica i hijerarhija, onda je jasno sa u ex-Yu kontekstu problem „disfunkcionalnosti“ nije odraz nekakvog „neutralnog porijekla anomalije,“ nego odraz upisivanja novih hijerarhijskih granica u opću populaciju.

U temporalnom smislu, kolonijalni procesi sa reakcionarnim prefiksom u jugoistočnoj i istočnoj Europi se realiziraju kao flagrantne auto-kolonijalne tendencije koje se epistemiološki realiziraju kroz temporalnu reinveciju historijske uloge nacije kao temelja društva i pozicioniranje iste nacije u narativ Zapada, kojemu se (u ekstremno servilnom maniru) delegira pravo da smjesti periferiju kao inferiornu Zapadu, ali da joj i „garantira“ minimum prava na *manjak* eksploatacije nad autohtonom nacijom tj. višak eksploatacije nad onim kojeg Zapad odredi kao takvim (ne-kršćanima, ne-bijelcima, imigrantima iz Trećeg svijeta itd.). Narativi „vječne (!) pripadnosti“ Europi, biologističke socijalno-darvinističke interpretacije društva, rasističke klasifikacije, kult obitelji, širenje klero-fašističkog utjecaja na sve fragmente društva te apriorizacija koncepta kulturološkog ispred političkog, paradigmatički su dijelovi ovog imaginarija.

Naravno, ono što naturalizira *ab legibus solitus* koji spominje Mbembe kao „normalno stanje“ nije proces pukog institucionaliziranja „disfunkcije,“ nego normalizacije disfunkcije te njene konzekventne epistemiološke integracije u normativ. Sistemski zločini Prvog svijeta kapitala (historijski ili recentni kolonijalni genocidi, mučenja u koncentracijskim logorima „prominentnih“ liberalnih demokracija, rasističke imigracijske politike, tolerancija fundamentalizama kršćanskog porijekla, deportacije Roma u „domovini ljudskih prava“ Francuskoj, itd.) tako po samoj svojoj hijerarhijskoj pozicioniranosti (kao pozicije Zapada koja



se „ne smije propitivati“ ili pozicije „oholosti nulte tačke“<sup>8</sup> kako ovu poziciju zove Santiago Castro Gomez) bivaju ispostavljene kao dokaz kolonijalne prirode strukturalizacije hijerarhije moći kroz ovakvu demokratizaciju periferije.

Citirajući Mbembea, „Kolonijalno stanje derivirano je iz fundamentalnog baziranja i/ili nalaženja suvereniteta i legitimiteta u autoritetu isto tako partikularnog narativa historije i identiteta.“<sup>9</sup>

Temporalna reinvenija autoriteta kroz adopciju partikularnog narativa historije i identiteta nije nalaženje autoriteta u politički artikuliranom narativu historije, nego u narativu strukture moći koja uspostavlja kolonijalni odnos, dakle strukture moći Prvog svijeta kapitala i njenog pozicioniranje same sebe u neku „post-ideološku“ poziciju.

Ono o čemu se ovdje u kolonijalnom odnosu radi je da ekspanzija kapitala ne pretpostavlja samo monopolizaciju eksploatacije („pravo na više eksploatacije), nego predstavlja i univerzalizaciju partikularnog narativa - kao objektivnog, jedinog „modernog“ i naravno kao nepodložnog kritici. Ovo ultimativno „neideološko“ proizvodi u dominantni narativ saveza između demokracije i kapitala te među reakcionarnom desnicom i socijal-demokratskim neoliberalizmom po pitanju pristanka na partikularni narativ kolonijalizma kao univerzalizirane definicije progresa.

U prostoru kolonijalne periferije Europe, ovaj savez je evidentan kroz analizu pozicioniranja koje realizira recimo hrvatski SDP nakon dolaska na vlast u decembru 2011. „Postideološka“ prominencija lažno lijeve stranke tako biva realizirana kroz automatski revizionizam historijske uloge eklatantnih fašista poput Tuđmana, kojega recimo predsjednik RH Ivo Josipović vidi jednostavno kao nekoga ko je „Gubio kontrolu nad procesima.“<sup>10</sup>

„Procesi“ nad kojima se gubila kontrola su procesi adopcije kolonijalnog odnosa kao jedinog odnosa koji „garantira“ moderni razvoj, a „gubljenje kontrole“ valjda predstavljaju samo *glitch* ili „incidente“ koji su te procese usporavali (etničko čišćenje, fašizam, itd.). Logika hrvatskog SDP-a na taj način implicira aboliciju i Miloševića koji je valjda kroz fašističke agresije „gubio kontrolu“ nad „procesima.“

Radi se naravno o degutantnom izjednačavanju ideoloških projekata (komunizma i fašizma) po uzoru na slične tendencije u Europskoj uniji, gdje ovo izjednačavanje kao institucionalno-epistemološki proces za cilj ima neutralizaciju funkcije politike kao proizvođača društva i proizvodnju proto-političke dimenzije ideološkog (kontrole i dogme)

---

<sup>8</sup> Mignolo, str. 22.

<sup>9</sup> Mbembe, str. 27.

<sup>10</sup> Klauški, Tomislav (2012): „Nadesno krug!“. Tko kaže da je ljevica došla na vlast? U: Index, 03.01.2012. Online dostupno na <http://www.index.hr/vijesti/clanak/nadesno-krug-tko-kaze-da-je-ljevica-dosla-na-vlast-591694.aspx>, posljednji pristup 18.07.2012.

kao ultimativnog racionalizatora eksploatacijskih hijerarhija i njihovog utemeljivanja na rasističkoj bazi. Priznavanje nekakvog „civilizacijskog kredibiliteta“ Europi bez pominjanja njene kolonijalno-genocidne prošlosti (ili današnjeg apartheida) nužno kao rezultat proizvodi rehabilitaciju lokalnih genocidnih ikona kao u slučajevima kada „post-ideološki europski socijal-demokrate“ poput Ive Josipovića, koji je uostalom držanje mise nacističkom zločincu Paveliću prokomentirao kao „Privatni čin bez velikog značaja.“<sup>11</sup>

U kontekstu ovog teksta, to znači da se političko značenje ideološkog potpuno briše, ali ne samo zato da bi izjednačilo lijeve i desne ideološke projekte, nego da bi uskratilo političku ideologizaciju ljevice od mogućnosti da adresira liberalnu demokraciju kao izuzetno tolerantnu prema ideološkoj desnici i izuzetno spremnu da konzistencije kapitala denotira kao inkonzistencije „bez velikog značaja.“

Neutralizacija ideološkog zapravo upućuje na neutralizaciju političkog u ideološkom što i približava neoliberalne „socijalne demokracije“ reakcionarizmu tj. reakcionarno i klerofašističkoj agendi koja na efekt kapitalističke komodifikacije reagira zahtjevom za (intenzivnijom) reinvenijom države na bazi „organske kohezije naroda“ (u skladu sa nacističkim konceptom Volksgemeinschafta) gdje bi se kapitalizam „korigirao“ u skladu sa bijelom rasističkom matricom i imaginarijem „kršćanske Europe“ gdje religijski fundamentalizam biva uspostavljen kao okvir koji proizvodi hijerarhije privilegiranosti.

U svakom slučaju, efekti ekspanzije kapitala, komodifikacije, radikalne klasne podjele, konzumerizma, strukturalnog rasizma, privatizacije itd. kao dominante oznake iskustva novije prošlosti post jugoslavenskih prostora tako bivaju integrirani u koordinate nekog navodno neutralnog i nužnog „procesa“ – tj. obsceno degutantne verzije moderniteta. I to onog tipa u kojemu sve navedeno navodno treba izgledati kao incident u uspostavi disfunkcije kao funkcije procesa modernizacije dirigitiranog od kolonijalnih gospodara iz zapadne strukture moći i lokalnih vazala.

Po Mbembeu: „Kolonijalnost počiva na specifičnom imaginariju državnog suvereniteta. Taj imaginarij, po autoru, „kombinira koncept inflacije koncepta ispravnosti u relaciji između moći i autoriteta koji se, osim kada je upotrebljen u arbitarnoj formi, ostaje otkriven kao procijep ili rupa.“<sup>12</sup>

Efekti kapitala razvojem demokracije bivaju tretirani kao pitanja navodno lišena ideološke pozadine ili kao ona pitanja kojima bi se trebala baviti administracija, a ne politika, a „procijep ili rupa“ koja odražava „inflaciju koncepta ispravnosti“ ispostavlja se kao

---

<sup>11</sup> Barukčić, Marina (2012): ‚Mise za Pavelića su privatni čin bez velikog značaja‘. Predsjednik Ivo Josipović. U: Vijesti, 05.01.2012. Online dostupno na <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/168828/Mise-za-Pavelica-su-privatni-cin-bez-velikog-znacaja.html>, poslednji pristup 18.07.2012.

<sup>12</sup> Mbembe, Joseph-Achille (2001): On the postcolony. Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press, str 25.

demokratska autorizacija one moći koja će političkom kao antagonističkom oduzeti mogućnost reinencije koncepta ispravnog. Tretman ratnog zločina kao pukog incidenta u „izvršenju dužnosti“ kao u slučaju američkog marinca Franka Wutericha koji je za ubistvo 24 civila u Iraku 2005., kažnjen degradacijom čina,<sup>13</sup> predstavlja tipičnu gestu inflacije koncepta ispravnosti (u kolonijalnom kontekstu) koja metastazira do tog nivoa značenja da je ubistvo 24 civila zapravo bila gesta koja pokazuje da arbitranost sankcije zapravo otkriva procijep (ili „sivu zonu“) kao nekropolitičku normu, tj. ubijanje civila kao izvršenje dužnosti u sklopu narativa o nužnosti širenja demokracije tj. kolonijalizma kao civilizacije.

Kako navodi Mbembe, parafrazirajući, kolonijalna okupacija pitanje je uzimanja, *delimitacije i ostvarivanja* kontrole nad fizičkim geografskim prostorom – tj. upisivanja novog seta društvenih i prostornih odnosa. Po Mbembeu, ovo upisivanje novih prostornih odnosa (teritorijalizacija) ultimativno je dio produkcije granica i hijerarhija, zona i enklava, subverzija postojećih vlasničkih aranžmana; klasifikacija ljudi po različitim kategorijama; izvlačenje resursa i finalno proizvođenje velikih rezevoara kulturoloških imaginarija.

Naime, proizvođenje kulturoloških imaginarija nužno je i temporalna operacija koja one društvene uzuse i konvencije iz prošlosti bazirane na kombinaciji biologizma, malograđanske buržoazije i tradicije / identiteta, reinventira kao ključne konvencije navodno nužne za modernistički razvoj.

Kulturološka fascinacija prostora ex-Yu predrevolucionarnom buržoazijom, aristokracijom i reakcionarnom glorifikacijom „ekspertize naroda“ (u smislu „tajnog znanja koje ‚narod‘ navodno posjeduje,“ neke „skrivenne istine“ koja navodno leži iza apolitičkih motiva i slični reakcionarni mitovi ) konzekventno postaju bazni podtekst mainstream medijskog diskursa. Reprezentacijska glorifikacija aristokratsko/proto-buržoaskog mentaliteta (tajkunske obitelji kao modeli uspjeha u TV sapunicama) i malograđanskog šovinizma/primitivizma (lokal patriotske mitologije o „urbanom“ i „pravim građanima“ eksplicirane kroz razne TV „humoristične“ eskapade i slično u *mainstream* medijskom diskursu) kao dimenzija transfera vrijednosti između značenja progresa i puka jednostavno su matrica reinencije moderniteta kao apolitične servilnosti kojoj se u (auto) kolonijalnom imaginariju dodjeljuje ideološki status u onom smislu u kojemu se iste konvencije reprezentiraju kao „inherentne eratičnom procesu razvoja.“

Demokratska legitimacija „ekspertize puka“ i temporalna reinencija koncepta elite kao apolitične, pljačkaške buržoazije finalno se uspostavljaju kao koordinate pacifikacije političkog antagonizma – desnica i „post-ideološki“ socijaldemokratski neoliberalizam se formiraju kao

---

<sup>13</sup> Hrupić, Martina (2012): Američki marinac za ubojstvo 24 civila trebao je u zatvor na 152 godine. Nagodio se i dobio – niži čin. U: Jutarnji list, 25.01.2012. Online dostupno na <http://www.jutarnji.hr/za-ubojstvo-24-civila-trebao-je-u-zatvor-na-152-godine--nagodio-se-i-dobio---nizi-cin/1002363/>, poslednji pristup 18.07.2012.

puki zahtjevi za pozicioniranje u hijerarhiju moći kreiranu unutar kolonijalnog odnosa, a u kontekstu institucionalne i epistemološke strukturalizacije moći ideološko se reinventira kao apolitičko.

U tom kontekstu, rezentman koji proizvodi efekt kapitala biva političko-ideološki ispražnjen do te mjere do koje se politički antagonizam stigmatizira kao totalitarna komponenta koja je konfrontirana sa modernizmom i/ili progresom u onoj mjeri u kojoj je političko-ideološki lijeva.

## **Značenje temporalne instrumentalizacije humanističkih projekata u repeticiji kapitala**

Po Santiago Lopet Petit-u, u interpretaciji Marine Gržinić, kapitalizam nije nepovratni (irreversible) proces, nego reverzibilni (reversible) i konfliktni događaj. Jezgra ove reverzibilnosti po Petitu, u interpretaciji Marine Gržinić je „Stanje u kojem je cijeli svijet doveden do stanja jednog jedinog događaja, a to nije kriza, niti Obama, nego ono što Petit zove nesputanost (unrestraintment ili na španjolskom *desbocamiento*) koje se kolokvijalno može nazvati „nesuzdržavanje” (*unrestraining*), „raspuštenost” (*unleashing*) ili beskrajnost (širenja limita) kapitala. Po autoru, neoliberalna globalizacija je stoga repeticija ili ponavljanje jednog jedinog događaja, nesputanosti, repeticije kapitala.<sup>14</sup>

Kako navodi Gržinić, „Raspuštenost kapitala stvara paradokalsnu spacijalizaciju koja zahtjeva dvije repeticije; sa jedne strane, po Petitu, to je konstituirajuća (founding) repeticija u kojoj se uspostavlja sistem hijerarhija; sa druge strane to je takozvana dekonstituirajuća (de-foundational) repeticija koja se prezentira kao erozija hijerarhija, disperzija produkcije, multiplicitet i multi-stvarnosti. Repeticija kapitala, po Petitu, tako implicira obje repeticije u isto vrijeme.”<sup>15</sup>

U širem kontekstu post-jugoslavenskog prostora konstituirajuća repeticija kapitala se ostvaruje kroz proizvodnju sistema hijerarhija koje su omogućile uvjete u kojima repeticija međusmjene između reakcioniranih i neoliberalnih političkih opcija omogućava konzistentu institucionalizaciju kapitalističkih institucija.

U takvim uvjetima, dekonstituirajuća repeticija realizirala se kao uspostavljenih hijerarhija, ali samo do one mjere koja će napasti inkonzistencije jedne represivne prakse u administrativnom smislu tj. koja neće interventirati u sistem legitimacije moći ili sistem kao

---

<sup>14</sup> Gržinić, Marina (2008): Capital, Repetition. U: Reartikulacija (8). Online dostupno na <http://www.reartikulacija.org/?p=695>, poslednji pristup 18.07.2012, str. 3–4.

<sup>15</sup> Ibid.

konzistenciju u održanju heterogenosti eksploatacije (klasne i rasne privilegije).

Rezultat je stoga (Po Petitu i Gržiniću) realizacija obje repeticije u isto vrijeme – a u ovom kontekstu to vidimo tako da se kapitalizam (kao dupla repeticija) konstituira kao dominantan društveni odnos, dok demokracija, ispostavljaajući se kao rješenje najintenzivnijim efektim kapitala (fašizmu, kolonijalnim genocidima, komodifikaciji itd.) zapravo funkcionira kao metod koji, dekonstituirajući povišeni stupanj hegemonije, samo osigurava uvjete za njihovu reorganizaciju na drugim temeljima.

U kontekstu anti-establishmenta, koncept direktne demokracije koji tendira da se uspostavi kao ideološki podtekst niza protestnih formi u regionu (studentske pobune, lokalni derivati *Occupy* pokreta itd., veliki dijelovi kritičkog diskursa) koncentrira se na artikulaciju dualiteta na liniji predstavnička protiv konzenzualne demokracije. Drugim riječima, tendirajući da locira porijeklo (većine) inkonzistencija kapitalizma u nemogućnosti predstavničke demokracije da reflektira potrebe većine.

Implikacija da potrebe „većine“ sadrže neku ultimativno pozitivnu antagonističku mogućnost je u ovom kontekstu problem, jer ista implikacija zapravo zapostavlja činjenicu da je epistemologija većine proizvedena kao dio eksploatacijske retorike, univerzalizacije partikularnog post-ideološkog statusa moderne i modernizacije kao uvjeta kolonijalizma - koju je nespecifična većina internalizira kao granicu svoje političke realizacije.

Drugim riječima, koncept direktne demokracije implicira da bi ovakva većina (99%) kao takva navodno bila sposobna izboriti se za svoja „prava“ unutar „demokratske moderne,“ zapostavljajući činjenicu da se ista većina subjektivizira kao protagonist u ulozi demosa koji će legitimizirati smjenu protagonista u administriranju cirkulacije kapitala. Nesposobnost, odbijanje ili pak zanemarivanje ovih aspekata kod lokalnih (regionalnih) anti-kapitalističkih agendi da se formatiraju političko - ideološki, te sa organizacijskom hijerarhijom dodatno ostvaruje dojam koketiranja sa interpretacijom demokracije kao a priori separirane od kapitala.

U širem kontekstu, koncept direktne demokracije tendira da ostvaruje pozitivnu vezu sa dekonstituirajućom dimenzijom Petitove repeticije kapitala erodirajući hijerarhiju na način da kapitalu pripisuje homogenu prirodu u provođenju segregacije – približavajući se tako poziciji koja kapitalizam percipira kao reorganizaciju nacije-države u nadnacionalnu strukturu koja navodno isto eksploatira sve. Drugim riječima, ovo dodatno implicira interpretaciju kapitala kao poretka bez centra i periferije, te bez unutarnje heterogene strukture u klasifikaciji eksploatiranih – što gubitak radnog mjesta u New Hampshireu i genocidno ubijanje Palestinaca tako na obsceni način stavlja u istu ravan.

Ne radi se o tome da je, recimo u globalnom kontekstu, *Occupy* pokret u rudimentarnom smislu problem, ali isti pokret mora biti izuzetno oprezan da ne zaboravi da dio onih 99%

postu čija se prava zastupaju i dalje u zapadnim demografijama glasaju za republikance u SAD-u i razne fašističko-desno-populističko-reakcionarne opcije.

Drugim riječima, nužno je da, u najširem smislu, anti-kapitalistički pokret apsolutno ne smije zanemarivati kolonijalnu i rasističku dimenziju kapitalizma, te paziti da ga ne reinventira kroz nekritičku analizu uloge velikih humanističkih projekta (renesanse, prosvjetiteljstva, modernizma) u racionalizaciji kolonijalne prirode ekspanzije kapitala i njegove mogućnost pravljenja razlika u teritorijama koje eksploatira.

Ovu depikciju kapitala kao nadnacionalne globalne strukture moći koja ne segregira u eksploataciji (Imperija, kako su ga definirali Antonio Negri i Michael Hardt u istoimenom tekstu), Santiago Castro Gomez kritizira tvrdeći upravo da „Kolonijalnost u postmodernom kapitalizmu ne nestaje, nego samo biva reorganizirana na post- moderni način.“<sup>16</sup>

Ako kažemo da je Petitova simultana repeticija kapitala jedan od načina reorganizacije kolonijalizma, onda ne govorimo samo o kapitalu kao kolonijalnosti, nego i o tome da ista repeticija artikulira vezu između velikih humanističkih projekata i kolonijalnosti kao kapitala.

U tom smislu, te u vezi sa starim humanističkim projektima, Santiago Castro Gomez tako napominje da „Nije moguće razumijeti humanizam renesanse ako ignoriramo njih historijski aprioris, historijske uvjete mogućnosti.“<sup>17</sup>

Stavljajući renesansu kao humani projekt u današnji kontekst, dobijamo demokraciju kao humanistički projekt koji (ne samo kurentno, nego i kronološki) biva tumačen kao separatan od kolonijalno-rasističke dimenzije kapitalizma koju je demokracija navodno sposobna korigirati kroz nespecifični koncept „humaniziranja“ što se svodi na demokratizaciju kapitalizma, njegovu popularizaciju ili u krajnjoj liniji na atribuiranje demokratskog kapitalizma kao humanog projekta.

Na toj liniji, nedavna izjava britanskog premijera Camerona u kojoj zagovara „Eru društveno odgovornog, popularnog kapitalizma,“<sup>18</sup> implicira temelje reorganizacije kapitalizma na temeljima koji će Petitovu dekonstitutivnu, erodirajuću repeticiju konvertirati u tendenciju konstitutivnu za reorganizaciju kapitalističkog centra. Rečeno na drugi način, kapitalizam se reinventira demokratizirajući se, što ultimativno implicira njegovo humaniziranje kroz integraciju atribuiranog značenja nekog humanističkog projekta (demokracije) u instrumentarij samo-održanja kapitalizma. tj. statusa quo. Radi se naravno o „dinamičnom“ status quo u kojima je višak profita za zapadne strukture moći izjednačen sa

---

<sup>16</sup> Castro-Gómez, Santiago (2007): The Missing Chapter of Empire. Postmodern reorganization of coloniality and post-Fordist capitalism. U: Cultural Studies 21 (2), str. 435.

<sup>17</sup> Ibid., str. 432–433.

<sup>18</sup> Watt, Nicholas (2012): David Cameron pledges era of ‘popular capitalism’. U: The Guardian, 19.01.2012. Online dostupno na <http://www.guardian.co.uk/politics/2012/jan/19/david-cameron-pledges-popular-capitalism>, poslednji pristup 18.07.2012.

viškom smrti za populacije Trećeg svijeta ili pak „nepodobnih“ dijelova Prvog svijeta.

Kako navodi Gomez, „Razmišljajući o renesansi kao o europskom fenomenu, odvojenom od moderno-kolonijalne ekonomije svijeta koji ju održava, ekvivalentno je stvaranju nekompletne i mistificirajuće slike moderniteta.“<sup>19</sup>

Evidentno je, naravno, da se reakcionarni aspekti Europe (Crkva, populist, kršćanski-demokrati itd.) reinventiraju kroz aproprijaciju istih onih humanističkih projekata čije su političke dimenzije historijski pokušali zatomiti (prosvjetiteljstvo, modernizam), ali je još evidentnije da se isti projekti u onoj mjeri u kojoj su depolitizirani ili de-revolucionalizirani i jesu integrirani u odnos kapitala i demokracije.

Na isti način možemo reći da je razmišljanje o demokraciji kao o europskom fenomenu navodno odvojenom od struktura moći koju je održavaju, ekvivalentno stvaranju mistificirajuće slike demokracije kao projekta koji navodno lebdi iznad društvene stvarnosti koju legitimira dok je kapital proizvodi. Ova „mistificirajuća slika moderniteta“ je u kontekstu post jugoslavenskog prostora imaginarij koji je pojam moderniteta izjednačio, ne sa revolucionarno dimenzijom moderniteta, nego sa onima koji ostvaruju monopol na definiciju nad modernitetom, dakle eurocentričnim zapadnim strukturama moći.

Ako to kažemo na drugi način, lokus enuncijacije establishmenta (uključujući reakcionarne i neoliberalne opcije) i moralnih većina u ex-Yu gravitira oko imaginarija o potrebi (institucionalno-epistemološkog) konstituiranja kapitalističkih proizvodnih odnosa koji navodno omogućavaju upis u registar „civiliziranosti“ – proizvedeći tako konstitutivni aspekt Petitove repetitive kapitala. Sa druge strane, lokus enuncijacije anti-establishmenta u ex-Yu, tendira da se ostvaruje kao pozicija erodiranja (ili proto-erozije) hijerarhija, smještajući se (proto)ideološki i/ili apolitičko „čisto-ideološke“ okvire jednog, u principu apolitičnog imaginarija, koji ne uspostavlja vezu između hijerarhija eksploatacije i istih humanističkih projekata. Drugim riječima, zanemarivanje ili sistemsko prešućivanje sposobnost kapitalizma da iskoristi značenje velikih humanih projekata u svrhu reorganizacije svoje hegemonije nužno rezultira u reinenciji kapitala kroz reinenciju političkog kao ideološki praznog tj. nesposobnog da propita širu funkciju demokratskog.

Paradoksalno, zapravo izgleda da demokracija u svom antagonističko-humanističkom smislu funkcionira samo u onim demografijama koje postaju svjesne heterogene prirode kapitala i njegove kolonijalno-rasističke dimenzije, tj, na teritorijama koje su same bile objekt kolonizacije. Revolucija u Egiptu ili venecuelanska demokracija na taj način „isisavaju“ veći politički potencijal od ‚demokracije‘ nego demografije onih zemalja koji si daju pravo da diktiraju značenje demokracije (Prvog svijeta kapitala) ili onih koji pristaju na servilnu poziciju

---

<sup>19</sup> Castro-Gómez, str. 432–433.

Zapadu kao gospodararu tumačenja progressa kao što to rade istok i jugoistok Europe.

Uz sve ovo, apsolutno ne treba zanemariti ključnu stvar, sposobnost kapitala i pripadajućih mu teritorija centra (Zapada) i njihovih narativa da se temporalno „reinventiraju“ kroz neutralizaciju efekata kapitala, relativizaciju svoje historijske odgovornosti za kolonijalne genocide i fleksibilizacije svoje baze moći (Zapada).

Kako navodi Marina Gržinić, „Dok je Istok sve više i više isključen iz materijalnosti svoje historije, znanja, memorije itd., Zapad više radi performance iste isključenosti (Europa bez granica., op.a). Igra se sa spekulativnim formatom samog sebe i želi da mislimo da su korišteni moći kapitala fiktivni.“<sup>20</sup> Naime, Gržinić u kontekstu performativiteta „nesvjesnog“ navodi izložbu „Former West“ (Bivši Zapad)<sup>21</sup> kao primjer odnosa koji proces reinventiranja tj. neutraliziranja političke uloge ostvaruje u relaciji sa Petitovom repetitivom kapitala.

Kako navodi autorica, „[k]ako (koncept bivšeg Zapada, op.a.) dolazi u vrijeme razgovora o financijalizaciji kapitala; riječ *bivši* stavljena kao prefiks Zapadu prezentira špekulativnu matricu koja Zapadu daje mogućnost da ne bude svjestan svoje historijske i sadašnje hegemonijske uloge – i tom logikom da ne bude odgovorna za nju... Budite sigurni da u budućnosti možemo očekivati projekte, simpozije i izjave u kojima će imperijalne kolonijalne sile, Britanija, Francuska, Nizozemska, pokušati dokazati da su i one bile kolonizirane u prošlosti i da je ovo što im se događa danas rezultat rada nekih čudnih sila, a ne interne logike kapitalizma.“<sup>22</sup>

U tom kontekstu, nedavna izjava britanskog premijera Camerona kako je, parafrazirajući, Argentina zapravo kolonizator Falklandskih otoka,<sup>23</sup> jasno govori u prilog ovoj tezi, a u širem smislu proizvodi Petitovu dekonstituirajuću tendenciju u kojoj će Zapad svoju kolonijalnu prošlost reinventirati kao prošlost u kojoj su i zapadne strukture moći bile žrtve kolonijalizma kao neke „strane“ sile.

Naime, ono što se u epistemološkom prostoru bivše Jugoslavije zadnjih dvadeset godina reinventira kao anomalijsko je politička dimenzija ideološkog i to zato što politička dimenzija ideološkog subvertira agendu konzensusa na politiku kao performans.

Kako tvrdi Marina Gržinić, „Bivša istočna Europa nije pridjev, nego kontejner u vremenu koje je akcelerirano do tog stupnja da se politika pamćenja prezentira kao pamćenje o nečemu što je nekad bilo političko. Ono što je nekad bilo političko transformirano je kroz

---

<sup>20</sup> Gržinić, Marina (2010): De-Coloniality of Time and Space. U: Reartikulacija (10-13), str. 15.

<sup>21</sup> International Research, Publishing and Exhibition Project, for the period 2009–2012. Curated by Charles Esche, Maria Hlavajova and Kathrin Rhomberg (2012). Online dostupno na <http://www.formerwest.org>, poslednji pristup 18.07.2012.

<sup>22</sup> Gržinić (2010), str. 15.

<sup>23</sup> [N., N] (2012): PM accuses Argentina of 'colonialism' towards Falklands. U: BBC, 18.01.2012. Online dostupno na <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-16617666>, poslednji pristup 19.01.2012.



repetativnu repetaciju u čisto ideološko znanje, i to na način koji pretpostavlja da se zapravo ne moramo brinuti oko toga jer se ionako radi o performativnom procesu.“<sup>24</sup>

U širem kontekstu, liberalna demokracija i aktualno dominantni model reprodukcije kapitala, neoliberalizam, otkrivaju se kao partikularni elementi šire agende eksploatacije – kolonijalizma ili kolonijalnosti. Radi se o agendi koja demokratski potencijal demografija perifernih centru moći legitimira kao „validan“ ako legitimira pravo centra (Prvog svijeta kapitala, Zapada) na monopol nad definicijom progresa i samonametnuti prerogativ istog centra da heterogenizaciju hijerarhija privilegiranosti uspostavi u tržišno/etničko/rasno/religijskom, a ne političkom ključu.

Konzekventno ili pak a priori, liberalno demokratski kapitalizam u kolonijalnom se kontekstu ispostavlja kao vrsta poretka koji na institucionalnom i epistemološkom nivou neutralizira značenje političkog antagonizma – interpretirajući noviju prošlost, „prvobitnu akumulaciju demokratskog institucionalizma“ (od početka devedesetih) kao reorganizaciju temelja uspostave moderniteta i kasnu tranziciju kao adopciju moderniteta kao kolonijalnog odnosa. Kao rezultat, ultimativno se izjednačava auto-kolonizacija i modernizam, ali i reinventira ideološko kao koncept ponovnog otkrivanja degutantne ideje o politici kao koncenzusu, a ne kritičkoj artikulaciji i političkom konfliktu.

---

<sup>24</sup> Gržinić (2010), str. 15.

## Literatura

- International Research, Publishing and Exhibition Project, for the period 2009–2012. Curated by Charles Esche, Maria Hlavajova and Kathrin Rhomberg (2012). Online dostupno na <http://www.formerwest.org>, poslednji pristup 18.07.2012.
- Barukčić, Marina (2012): „Mise za Pavelića su privatni čin bez velikog značaja“. Predsjednik Ivo Josipović. U: Vijesti, 05.01.2012. Online dostupno na <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/168828/Mise-za-Pavelica-su-privatni-cin-bez-velikog-znacaja.html>, poslednji pristup 18.07.2012.
- Castro-Gómez, Santiago (2007): The Missing Chapter of Empire. Postmodern reorganization of coloniality and post-Fordist capitalism. U: Cultural Studies 21 (2), S. 428–448.
- Gržinić, Marina (2008): Capital, Repetition. U: Reartikulacija (8). Online dostupno na <http://www.reartikulacija.org/?p=695>, poslednji pristup 18.07.2012.
- Gržinić, Marina (2010): De-Coloniality of Time and Space. U: Reartikulacija (10-13).
- Hrupić, Martina (2012): Američki marinac za ubojstvo 24 civila trebao je u zatvor na 152 godine. Nagodio se i dobio – niži čin. U: Jutarnji list, 25.01.2012. Online dostupno na <http://www.jutarnji.hr/za-ubojstvo-24-civila-trebao-je-u-zatvor-na-152-godine--nagodio-se-i-dobio---nizi-cin/1002363/>, poslednji pristup 18.07.2012.
- K., A. (2012): Stefan Fule: Hrvatska u EU ne ulazi zbog novca nego zbog osjećaja pripadnosti. U: Index, 20.01.2012. Online dostupno na <http://www.index.hr/vijesti/clanak/stefan-fule-hrvatska-u-eu-ne-ulazi-zbog-novca-nego-zbog-osjecaja-pripadnosti/594841.aspx>, poslednji pristup 21.01.2012.
- Klauški, Tomislav (2012): „Nadesno krug!“: Tko kaže da je ljevica došla na vlast? U: Index, 03.01.2012. Online dostupno na <http://www.index.hr/vijesti/clanak/nadesno-krug-tko-kaze-da-je-ljevica-dosla-na-vlast-/591694.aspx>, poslednji pristup 18.07.2012.
- Mbembe, Achille (2003): Necropolitics. U: Public Culture 15 (1), S. 11–40.
- Mbembe, Joseph-Achille (2001): On the postcolony. Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press.
- Mignolo, Walter (2008): De-Linking Epistemology from Capital and Pluri-Versality – A conversation with Walter Mignolo, part 1. U: Reartikulacija (4). Online dostupno na <http://www.reartikulacija.org/?p=196>, poslednji pristup 18.07.2012.
- [N., N] (2012): PM accuses Argentina of ‘colonialism’ towards Falklands. U: BBC, 18.01.2012. Online dostupno na <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-16617666>, poslednji pristup 19.01.2012.
- Šajn, Nikolina (2012): I službeno počela kampanja za EU! Pogledajte VIDEO spotove za EU. Pusić:

Odlučujemo pripada li Hrvatska i politički Europi. U: Jutarnji list, 03.01.2012. Online dostupno na <http://www.jutarnji.hr/vesna-usic-izadite-na-referendum-i-glasujte-za-eu/997295/>, poslednji pristup 18.07.2012.

Schmitt, Carl (2005): Political theology. Four chapters on the concept of sovereignty. University of Chicago Press ed. Chicago: University of Chicago Press.

Watt, Nicholas (2012): David Cameron pledges era of 'popular capitalism'. U: The Guardian, 19.01.2012. Online dostupno na <http://www.guardian.co.uk/politics/2012/jan/19/david-cameron-pledges-popular-capitalism>, poslednji pristup 18.07.2012.